

**МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ
ПЕРСОНАЛОМ**
Придунайська філія
Кафедра права

Затверджую:
Директорка ПФ ПрАТ «ВНЗ «МАУП»,
професор

Тамара ГУМЕННИКОВА
«29» серпня 2025 р.

Схвалено на засіданні кафедри права
Протокол №1 від 29 серпня 2025 р.

В.о.зав. кафедри
 Наталя ФІЛІПОВА

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК28 Право Європейського Союзу

спеціальності:

D8 Право
(шифр і назва спеціальності)

освітнього рівня:

Бакалавр
(назва освітнього рівня)

освітньої програми:

«Право»
(шифр і назва освітньої програми)

Розробник силабусу навчальної дисципліни:

Назаров Денис Володимирович, к.ю.н., ст.викладач кафедри права

Викладач:

Назаров Денис Володимирович, к.ю.н., ст.викладач кафедри права

Силабус розглянуто і затверджено на засіданні кафедри права
Протокол № 1 від 29 серпня 2025 р.

В.о.зав.кафедри права Наталя ФІЛІПОВА
(підпис)

Силабус погоджено з гарантом (керівником) освітньої програми «Право»
«29» серпня 2025 р.

Керівник (гарант) освітньої програми Наталя ФІЛІПОВА
(підпис)

Пролонговано:

- на 20__/20__ н.р. (), «__»__ 20__ р., протокол № __
(підпис) (ПІБ)

- на 20__/20__ н.р. (), «__»__ 20__ р., протокол № __
(підпис) (ПІБ)

- на 20__/20__ н.р. (), «__»__ 20__ р., протокол № __
(підпис) (ПІБ)

- на 20__/20__ н.р. (), «__»__ 20__ р., протокол № __
(підпис) (ПІБ)

ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»
Придунайська філія
Кафедра права

Назва дисципліни	<u>Право Європейського Союзу</u>
Викладач (-і)	Назаров Денис Володимирович
Портфоліо викладача (-ів)	--
Контактний тел.	--
E-mail:	pravokafedrapf@gmail.com
Сторінка дисципліни на сайті	http://izmail.maup.com.ua
Консультації	Графік консультацій: – третій, четвертий понеділок місяця – 15.00 - 17.00

1. Коротка анотація до дисципліни «Право Європейського Союзу»

Навчальна дисципліна «Право Європейського Союзу» належить до обов'язкових дисциплін циклу професійної підготовки, забезпечує професійний розвиток студента-бакалавра та спрямована на вивчення правової природи права ЄС, джерел та принципів права ЄС, інституцій ЄС та матеріального права ЄС. Вивчення права Європейського Союзу є важливим напрямом сучасної юридичної освіти. Право ЄС було сформоване на стику міжнародного права та національного права. Поєднуючи правові інститути, принципи та механізми міжнародного та національного права, воно являє собою окрему, особливу правову систему. Вивчення курсу «Право Європейського Союзу» набуває особливого значення в контексті імплементації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Право ЄС» є надання студентам відповідного рівня знань про зміст і особливості права ЄС, інститути ЄС, ознайомлення з концептуальними основами, методологією аналізу міжнародних процесів, фактів та обставин, пов'язаних із зародженням, формуванням та розвитком права ЄС, проведення глибокого історичного, правового, економічного аналізу європейських і світових інтеграційних процесів, учасником яких є Україна. Дисципліна «Право ЄС» орієнтована на вивчення студентами економічних, правових і соціально-культурних аспектів співробітництва європейських держав, теоретичних проблем цього процесу, а також можливих шляхів їх вирішення.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Право Європейського Союзу» є: ознайомлення із сучасними підходами до розуміння правової природи Європейського Союзу та його основними юридичними характеристиками; розкриття поняття «право Європейського Союзу», його правової природи, особливостей, системи та джерел; характеристика правового регулювання діяльності інститутів Європейського Союзу; формування знань про правове регулювання процесів економічної інтеграції в Європейському Союзі; характеристика міжнародно-правового механізму співробітництва Європейського Союзу з іншими суб'єктами міжнародного права; розкриття сучасного стану та основних тенденцій співробітництва між Європейським Союзом та Україною.

3. Формат курсу - очний (offline) та/або дистанційний (online)

4. Програмні результати навчання (інтегральна, загальні та спеціальні (фахові) компетентності)

Компетентність	Ступінь сформованості компетентності
ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі правничої діяльності	Частково. Разом з іншими освітніми компонентами освітньої програми
Загальні компетентності / Soft-skills (ЗК) :	
ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях	Частково. Разом з іншими освітніми компонентами освітньої програм
ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності	Частково. Разом з іншими освітніми компонентами освітньої програм
Спеціальні (фахові) компетентності / Hard-skills (ФК)	
СК4. Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини.	Частково. Разом з іншими освітніми компонентами освітньої програм
СК6. Здатність здійснювати порівняльний аналіз окремих правових інститутів права Європейського Союзу та Ради Європи і правової системи України.	Частково. Разом з іншими освітніми компонентами освітньої програм
СК 8. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини.	Частково. Разом з іншими освітніми компонентами освітньої програм
СК13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.	Частково. Разом з іншими освітніми компонентами освітньої програм

Результати навчання відповідно до Стандарту вищої освіти за спеціальністю 081 «Право» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (РН):

- РН2** Знати та розуміти міжнародні стандарти прав людини, положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практику Європейського суду з прав людини.
- РН4** Знати та розуміти основи права Європейського Союзу.
- РН23** Застосовувати знання основних принципів міжнародних та національних нормативно-правових актів щодо правової взаємодії між суб'єктами та учасниками транскордонного співробітництва України та інших держав.

5. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
навчальна дисципліна «Право Європейського Союзу»		
Курс	3	3
Семестр	6-й	6-й
Обсяг кредитів	4	4
Обсяг годин, в тому числі:	120	120
Аудиторні години:	32 лекційних та 28 семінарських (практичних) годин	12 лекційних та 8 семінарських (практичних) годин
Модульний контроль	1 модульна контрольна робота	-

Самостійна робота Індивідуальне науково- дослідне завдання	60 годин	100 годин
Форма семестрового контролю	Залік	Залік

6. Статус дисципліни: цикл професійної підготовки, обов'язкова дисципліна

7. Пререквізити (перелік попередньо прослуханих курсів): Вивчення курсу «Право Європейського Союзу» (для бакалаврів) передбачає наявність знань із базового курсу «Теорія держави і права», «Конституційне право України», «Міжнародне право», «Кримінальне право», «Цивільне право», «Адміністративне право», які викладаються для студентів першого освітнього рівня (бакалавр).

8. Технічне й програмне забезпечення /обладнання:

1. Пошукова система нормативних актів ЄС. <http://eur-lex.europa.eu/homepage.html>
2. Програмне забезпечення для доступу до законодавчої бази на сайті: www.rada.gov.ua/laws
3. Інформаційно-аналітичний центр "ЛІГА": <http://www.ligazakon.ua>
4. Мультимедійний проектор, екран; ноутбук, персональний комп'ютер, мобільний пристрій (телефон, планшет) з підключенням до Інтернет для: комунікації та опитувань; виконання завдань самостійної роботи; проходження тестування (поточний, рубіжний, підсумковий контроль).

9. Політика курсу.

Студент дотримується правил академічної доброчесності відповідно до «Положення щодо впровадження системи академічної доброчесності» в Придунайській філії ПрАТ «ВНЗ «МАУП», ухваленого рішенням Вченої ради Придунайської філії ПрАТ «ВНЗ «МАУП» (протокол № 7 від 27.08.2020 р.) та «Положення щодо впровадження системи забезпечення академічної доброчесності кафедри права Придунайської філії ПрАТ «ВНЗ «МАУП» (протокол засідання кафедри права від 30.06.2020 р., ухвалено рішенням Вченої Ради Придунайської філії ПрАТ «ВНЗ «МАУП» від 27.08.2020 р.).

Вимоги викладача:

- обов'язкове відвідування навчальних занять;
- активність студента під час семінарських занять;
- своєчасне виконання завдань самостійної роботи;
- відпрацювання занять, що були пропущені або не підготовлені (незадовільні оцінки) на консультаціях;
- опрацювання теоретичного матеріалу та практичних завдань, які надані в курсі «Право ЄС» на платформі Google Classroom (код класу надається викладачем на першому занятті).

Не допустимо:

- пропуск занять без поважних причин;
- запізнення на заняття;
- користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття (за винятком дозволу викладача при зверненні до текстів нормативно-правових актів, а також при необхідності виконання певних завдань, передбачених навчальною дисципліною);
- списування та плагіат.

Реферативні роботи студент виконує самостійно, з обов'язковим посилення на джерела інформації та самостійно перевіряє їх онлайн на безкоштовних сервісах на наявність плагіату.

Розподіл балів, що присвоюються студентам з навчальної дисципліни «Право ЄС», є сумою балів за виконання семінарських (практичних) завдань, самостійну роботу, індивідуально-дослідні завдання з врахуванням балів, отриманих під час заліку.

Здобувач освіти, який не з'являвся на заняття (незалежно від причин) повинен відпрацювати пропущені заняття (незалежно від причини пропуску) та відпрацювати незадовільні оцінки під час консультацій.

10. Схема курсу СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

НАЗВА ЗМІСТОВНИХ МОДУЛІВ І ТЕМ	КІЛЬКІСТЬ ГОДИН							
	Денна ф/н				Заочна ф/н			
	Усього	в тому числі			Усього	в тому числі		
		Л	Пр	СРС		Л	Пр	СРС
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Модуль 1.								
Змістовний модуль 1. Загальні положення римського права								
Тема 1. Становлення та розвиток права Європейського Союзу	8	2	2	4	9	-	2	7
Тема 2. Європейський Союз: склад, територія, населення. Держави-члени ЄС: коротка характеристика	8	2	2	4	10	-	2	8
Тема 3. Поняття і структура права Європейського Союзу. Принципи права ЄС. Система джерел права ЄС.	9	2	2	5	9	2	-	7
Тема 4. Основні інститути права ЄС	9	2	2	5	10	2	-	8
Тема 5. Членство в ЄС. Процедура розширення ЄС. Копенгагенські критерії	10	4	2	4	9	2	-	7
Тема 6. Прийняття правових актів в ЄС. Процедури укладення міжнародних угод. Бюджетна процедура	10	4	2	4	10	2	-	8
Тема 7. Права людини в ЄС. «Шенгенське право»	9	2	2	5	10	-	2	8
Тема 8. Корпоративне право ЄС, митне право ЄС	9	2	2	5	9	2	-	7
Тема 9. Трудове, податкове, екологічне, інформаційне право ЄС	9	2	2	5	10	2	-	8
Тема 10. Правове регулювання співробітництва України та ЄС. Адаптація права України до права ЄС	10	4	2	4	10	-	2	8
Тема 11. Захист прав споживачів у Європейському Союзі	9	2	2	5	8	-	-	8
Тема 12. Право інтелектуальної власності в Європейському Союзі	9	2	2	5	8	-	-	8

Тема 13. Кримінальне право Європейського Союзу	9	2	2	5	8	-	-	8
МКР №1 (для денної форми навчання)	2	-	2	-	-	-	-	-
Разом по модулю:	120	32	28	60	120	12	8	100
Форма контролю: залік								

11. Форми і методи навчання

Основними видами навчальних аудиторних занять є *лекції, семінарські заняття, консультації*.

При викладанні *лекційного матеріалу* передбачено поєднання таких форм і методів навчання, як лекції-бесіди, лекції-візуалізації, лекція-консультація.

Лекція-бесіда забезпечує безпосередній контакт викладача з аудиторією і дозволяє привернути увагу студентів до найбільш важливих проблематичних питань з відповідної теми, визначити у процесі діалогу особливості сприйняття навчального матеріалу. Ви маєте можливість обмірковувати поставлені запитання, робити самооцінку рівня своєї підготовки, навчитися самостійно формувати та обґрунтовувати власну позицію, висновки і узагальнення.

Лекція-візуалізація включає візуальну форму подачі лекційного матеріалу за допомогою технічних засобів навчання. Читання такої лекції зводиться до розгорнутого або короткого коментування викладачем візуальних матеріалів, що переглядаються.

Лекція-консультація є поєднанням викладу нової навчальної інформації лектором з постановкою запитань. Лектор консультує студентів у ході лекційного викладу, що сприяє кращому засвоєнню ними навчального матеріалу. Вона може проводитись за різними сценаріями: запитання – відповіді; запитання – відповіді – дискусії.

При проведенні *семінарських занять* передбачено поєднання таких форм і методів навчання, як-то: робота у малих групах, рольові ігри, дискусія, публічні виступи, виступи з опонуванням, групові проекти та кейс-завдання.

Здобувачі освіти опрацьовують інформацію з наукових, навчальних та лекційних джерел, в тому числі за допомогою всесвітньої мережі Інтернет і бібліотек, під час занять виконують усні та письмові завдання, виступають із доповідями та презентаціями, що можуть бути підготовленими як у групі, так і індивідуально.

Програмою курсу також передбачено **індивідуальні науково-дослідні завдання**.

12. Система оцінювання та вимоги.

Оцінювання знань здійснюється відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в ПрАТ «ВНЗ «МАУП» (<http://surl.li/fakmiz>), «Положення про оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти у ПрАТ «ВНЗ «МАУП» (<http://surl.li/xodocy>).

Результати поточних досягнень студента (РПД)

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	6-й семестр	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	16	16
Відвідування семінарських занять	1	14	14

Робота на семінарському занятті	5	13	65
Виконання завдань для самостійної роботи	5	10	50
Виконання модульної роботи	25	1	25
Виконання ІНДЗ (науковий реферат, презентація, доповідь на конференції)	10	2	20
Разом	-		190
Максимальна кількість балів – 190 балів			
Розрахунок: $190 : 100 = 1,9$			
Студент набрав X балів; розрахунок: $X:1,9 =$ загальна кількість балів.			

13. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

Самостійна робота передбачає опрацювання лекційного матеріалу, навчальної літератури, джерел з права Європейського Союзу, підготовка до семінарських занять, самостійне розв'язання задач – казусів по темах.

До методів СРС, що сприяють індивідуалізації та інтенсифікації освітнього процесу, відносимо: проблемно-пошукові (опрацювання першоджерел, вивчення останніх досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених за заданою тематикою, самостійне вирішення практичних завдань); методи проектного навчання (участь у круглих столах); колективної розумової діяльності (групові ситуаційні завдання), застосування новітніх інформаційно-комунікаційних технологій (унаочнення запропонованого викладачем навчального матеріалу, підвищення мотивації здобувачів до самостійної роботи за рахунок її наближення до реальних умов майбутньої професійної діяльності).

Критерії оцінювання завдань для самостійної роботи:

- змістовність – 3 бали;
- відповідність діючому законодавству та стилю оформлення – 2 бали;

Максимальна кількість балів за одну тему (одиницю) цієї роботи – 5 балів

Індивідуальні завдання: індивідуальне науково-дослідне завдання (написання рефератів, підготовка доповідей з презентаціями, виступ на конференції з підготовкою тез доповідей та презентацій – для студентів денної форми навчання).

Критерії оцінювання індивідуальних науково-дослідних завдань

№з/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна оцінка (у балах)
1	Формулювання мети і завдань роботи	3
2	Складання плану, чіткість і послідовність викладу матеріалу	5
3	Обґрунтоване розкриття проблеми, аналіз різних інформаційних джерел (наукових видань, навчальної літератури, періодичних видань, матеріалів мережі Internet), критична і незалежна оцінка різноманітних точок зору, позицій, аргументів	12
4	Зв'язок з реальною практикою, аналіз діяльності окремих організацій, конкретних проблемних ситуацій	4
5	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання поставлених завдань, творчий підхід до виконання ІНДЗ	4
6	Якість оформлення роботи	2

Максимальна кількість балів за індивідуальне завдання – 30 балів

Виконання індивідуальних самостійних завдань передбачають також можливість навчання з дисципліни на освітніх платформах, у форматі онлайн курсів, що дозволяє вдосконалити навички, покращити рівень знань та підвищити мотивацію для саморозвитку. Здобувачу пропонується самостійно обрати тематику онлайн курсу із переліку запропонованих та пройти курс за власним вибором. Після успішного проходження курсу треба завантажити сертифікат про успішне проходження курсу. Після отримання сертифікату здобувач має можливість отримати додаткові 10 балів до свого рейтингу з навчальної дисципліни. Перелік курсів:

1. Що таке європейська ідея? (URL: <https://vumonline.ua/course/what-is-the-european-idea/>).
2. За вільним вибором здобувача освіти (вимоги: курс обов'язково має бути сертифікованим та охоплювати питання та проблеми передбачені навчальною дисципліною «Право Європейського Союзу»).

14. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Модульний контроль знань за визначеними темами проводиться письмово у формі відповідей на теоретичні питання або розв'язання практичних завдань, виконання тестів, тощо.

При виконанні модульних завдань оцінюванню підлягають теоретичні знання та практичні навички, яких набули студенти після опанування певного модуля.

Критеріями оцінки правильності виконання модульних контрольних завдань є:

№ п/п	Критерії оцінки знань студента виявлених під час проведення модульного контролю	кількість балів
1.	студент в процесі письмової відповіді дає правильні відповіді на всі поставлені запитання , виявляє високий рівень знань теоретичного та нормативного матеріалу. Викладає свою відповідь системно та логічно, упевнено і правильно аргументує власну позицію, робить висновки, тощо; або відповідає на тестові завдання з використанням комп'ютерної техніки на відповідну кількість	25 балів
2.	студент має належний рівень знань теоретичного та нормативного матеріалу, на поставлені запитання відповіді дає, переважно, правильні, однак допускає певні неточності у визначеннях правових категорій, не завжди належно (коректно) аргументує відповідь або правильно відповідає лише на половину поставлених запитань , тощо; або відповідає на тестові завдання з використанням комп'ютерної техніки на відповідну кількість балів	15 балів
3	студент має задовільний рівень знань теоретичного та нормативного матеріалу, на поставлені запитання відповідає, але не на всі, допускає певні неточності у визначеннях правових категорій, не завжди належно (коректно) аргументує або правильно дає відповідь на 1/3 (одну третину) поставлених запитань, тощо. Або відповідає на тестові завдання з використанням комп'ютерної техніки на відповідну кількість балів	10 балів
4.	студент дає неправильні відповіді на поставлені запитання, виявляє неналежний рівень знань теоретичного та нормативного матеріалу, неспроможний послідовно і правильно	0 балів

	аргументувати свою відповідь або взагалі не в змозі відповісти на поставлені запитання, тощо.	
--	--	--

15. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Підсумковий семестровий контроль з навчальної дисципліни «Право Європейського Союзу» проводиться у формі **заліку**, який оцінюється максимально у 100 балів. Оцінювання знань здобувачів вищої освіти здійснюється на основі виконання всіх видів навчальної діяльності здобувачів та рубіжного (модульного) контролю.

До підсумкового контролю допускаються здобувачі, які відвідали усі передбачені навчальною програмою з дисципліни аудиторні навчальні заняття. Здобувачу, який з поважної причини мав пропуски навчальних занять, дозволяється відпрацювати академічну заборгованість протягом двох тижнів у дні консультацій викладача.

Поточний контроль – це оцінювання навчальних досягнень студента (рівень теоретичних знань та практичні навички з тем, включених до змістових модулів) під час проведення аудиторних занять, організації самостійної роботи, на консультаціях (під час відпрацювання пропущених занять) та активності студента на занятті. Поточний контроль реалізується у формі опитування, виступів на семінарських заняттях, експрес-контролю, контролю засвоєння навчального матеріалу, запланованого на самостійне опрацювання студентом тощо.

Форми участі здобувачів освіти у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю:

- усна доповідь;
- доповнення, запитання до того, хто відповідає;
- участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття;
- аналіз законодавства та монографічної літератури;
- письмові завдання (тестові, контрольні, творчі роботи, реферати тощо);
- самостійне опрацювання тем;
- підготовка тез, конспектів навчальних або наукових текстів;
- систематичність роботи на семінарських заняттях, активність під час обговорення питань;
- опрацювання теоретичного матеріалу та вирішення практичних завдань за допомогою платформи Google Classroom.

Здобувач допускається до семестрового контролю, якщо він виконав всі види робіт, які передбачені силябусом навчальної дисципліни та відвідав всі аудиторні заняття, які передбачені розкладом.

Система ліквідації академічної заборгованостей має такий зміст:

- здобувач, який набрав за результатами поточного і підсумкового контролю від 35 до 59 балів, після належної підготовки має право повторного складання екзамену;
- здобувач, який набрав за результатами поточного і підсумкового контролю від 0 до 34 балів тобто менше 50% кількості балів, достатніх для отримання задовільної оцінки, зобов'язаний пройти повторний курс вивчення дисципліни перед повторним складанням екзамену.

16. Питання до заліку з дисципліни «Право Європейського Союзу»

1. Основні ідеї та передумови інтеграції західноєвропейських держав.
2. Створення Європейських співтовариств. Загальна характеристика Паризького договору 1951 р. та Римських договорів 1957 р.
3. Розвиток економічної, політичної і правової інтеграції держав-членів Європейських співтовариств у 60-і – 80-і рр. XX століття. Єдиний Європейський акт 1986 р.
4. Створення Європейського Союзу і загальна характеристика Маастрихтського договору 1992 р. Структура ЄС.
5. Амстердамський та Ніццький договори 1997 та 2001 рр.: причини укладення, загальна характеристика.
6. Розвиток інтеграції в рамках ЄС у 2003-2007 рр.

7. Європейський Союз на сучасному етапі. Загальна характеристика Лісабонського договору 2007 р.
8. Поняття права Європейського Союзу, його предмет та методи. Особливості права ЄС.
9. Співвідношення права Європейського Союзу з міжнародним публічним правом і національним правом держав-членів.
10. Принципи права Європейського Союзу: поняття, класифікація.
11. Джерела права Європейського Союзу: загальна характеристика. Система джерел права ЄС.
12. Нормативно-правові акти Європейського Союзу.
13. Індивідуальні, рекомендаційні акти та акти особливого роду Європейського Союзу.
14. Прецедентне право Європейського Союзу. Значення рішень Суду ЄС у розвитку європейської інтеграції.
15. Особливості системи права Європейського Союзу.
16. Правова природа Європейського Союзу: основні концепції
17. Порядок прийняття держав до Європейського Союзу та порядок виходу держав зі складу ЄС. Проблеми розширення ЄС на сучасному етапі.
18. Компетенція Європейського Союзу: поняття, сутність, структура та правові джерела компетенції.
19. Цілі створення та цілі діяльності Європейського Союзу.
20. Принципи діяльності Європейського Союзу.
21. Компетенція Європейського Союзу в сфері внутрішньої політики.
22. Компетенція Європейського Союзу в сфері зовнішньої політики.
23. Додаткова компетенція Європейського Союзу.
24. Відповідальність держав-членів за порушення спільних цінностей та принципів ЄС.
25. Інституційна система Європейського Союзу. Поняття інституту та органу ЄС.
26. Принципи побудови та функціонування інституційної системи ЄС.
27. Інститути Європейського Союзу: загальна характеристика та класифікація.
28. Правовий статус і внутрішня організація Європейського парламенту.
29. Склад і порядок формування Європейського парламенту. Правовий статус депутатів Європейського парламенту.
30. Повноваження та порядок прийняття рішень Європейським парламентом.
31. Правовий статус, склад і порядок формування Європейської Ради.
32. Повноваження та порядок прийняття рішень Європейською Радою.
33. Правовий статус і внутрішня організація Ради Європейського Союзу.
34. Склад і порядок формування Ради Європейського Союзу.
35. Повноваження та порядок прийняття рішень Радою Європейського Союзу.
36. Правовий статус і внутрішня організація Європейської комісії.
37. Склад і порядок формування Європейської комісії. Правовий статус членів Комісії.
38. Повноваження та порядок прийняття рішень Європейською комісією.
39. Правотворчий процес і законодавчі процедури у Європейському Союзі.
40. Судова система ЄС: загальна характеристика.
41. Правовий статус та внутрішня організація Суду Правосуддя ЄС.
42. Склад і порядок формування Суду Правосуддя ЄС. Правовий статус суддів і генеральних адвокатів.
43. Юрисдикція Суду Правосуддя ЄС.
44. Правовий статус, внутрішня організація та юрисдикція Загального Суду.
45. Правовий статус, внутрішня організація та повноваження Суду аудиторів (Рахункової палати) ЄС.
46. Допоміжні та консультативні органи Європейського Союзу.
47. Основи правового становища людини і громадянина у Європейському Союзі: загальна характеристика та джерела.
48. Хартія основоположних прав Європейського Союзу 2000 р.: структура, зміст, особливості застосування.

49. Громадянство Європейського Союзу, його співвідношення з громадянством держав-членів.
50. Принципи правового статусу людини та громадянина у Європейському Союзі.
51. Основні права, свободи і обов'язки людини та громадянина у Європейському Союзі.
52. Гарантії прав і свобод людини та громадянина в Європейському Союзі.
53. Основні форми правового захисту особистості в Європейському Союзі.
54. Правове регулювання внутрішнього ринку ЄС. Поняття і класифікація принципів внутрішнього ринку.
55. Принцип вільного руху товарів у праві ЄС: зміст, обмеження.
56. Принцип вільного руху осіб у праві ЄС: зміст, обмеження.
57. Принцип вільного руху послуг у праві ЄС: зміст, обмеження.
58. Принцип вільного ділового заснування у праві ЄС: зміст, обмеження.
59. Принцип вільного руху капіталів і здійснення платежів у праві ЄС: зміст, обмеження.
60. Правовий статус та організаційно-правові форми «європейських юридичних осіб».
61. Економічний і валютний союз: поняття, елементи, основні етапи формування.
62. Правовий режим єдиної валюти ЄС.
63. Правовий статус Європейського центрального банку та Європейської системи центральних банків.
64. Правові форми координації економічної політики держав-членів ЄС.
65. Правові засади фінансової та податкової систем ЄС.
66. Бюджет ЄС: джерела формування, порядок прийняття.
67. Антимонопольна політика ЄС та регулювання конкуренції.
68. Політика ЄС щодо встановлення простору свободи, безпеки та правосуддя.
69. Поліцейське співробітництво у рамках ЄС.
70. Судове співробітництво у цивільних і кримінальних справах у рамках ЄС.
71. Шенгенське право: поняття, джерела, місце у системі права ЄС.
72. Правове регулювання перетину внутрішніх і зовнішніх кордонів держав-членів ЄС.
73. Єдина (Шенгенська) віза: поняття, категорії, правове регулювання порядку видачі.
74. Правове регулювання функціонування Шенгенської інформаційної системи.
75. Європейська політика сусідства та Східне партнерство ЄС.
76. Правові засади взаємовідносин між Україною і ЄС та його державами-членами. Угода про асоціацію 27.06.2014 р.
77. Основні напрями інтеграційного процесу України.
78. Адаптація законодавства України до законодавства ЄС: поняття, основні проблеми.
79. Сучасний стан і перспективи розвитку взаємовідносин України з ЄС.
80. Головні аспекти європейського законодавства, політики і діяльності ЄС.
81. Правове регулювання сільського господарства ЄС.
82. Право ЄС в сфері аудіовізуальних засобів і СМІ.
83. Бюджетне право ЄС.
84. Конкурентне право ЄС.
85. Правовий захист споживачів в ЄС.
86. Право ЄС в сфері культури.
87. Митне право ЄС.
88. Правове регулювання в сфері розвитку (Development law).
89. Правова регламентація економічних і грошових відносин (Economic and monetary affairs).
90. Право ЄС в сфері освіти, навчання, молоді і спорту.
91. Політика зайнятості і соціальна політика.
92. Право в сфері енергетики
93. Правове регулювання розширення ЄС.
94. Правове регулювання підприємства.
95. Право ЄС в сфері навколишнього середовища і зміни клімату.
96. Право в сфері зовнішніх відносин.
97. Правове регулювання внутрішньої торгівлі в ЄС.

98. Правове регулювання боротьби з шахрайством в ЄС.
99. Правова регламентація безпеки харчових продуктів в ЄС.
100. Право в сфері внутрішньої політики і політики безпеки в ЄС.
101. Правове регулювання гуманітарної допомоги і цивільного захисту в ЄС.
102. Права людини в ЄС.
103. Інформаційне право ЄС.
104. Правове регулювання інституційних відносин в ЄС
105. Право ЄС в сфері внутрішнього ринку.
106. Правосуддя, свобода і безпека в ЄС.
107. Морське право ЄС і регулювання риболовства.
108. Право ЄС в сфері охорони здоров'я
109. Правове регулювання регіональної політики в ЄС.
110. Право ЄС в сфері досліджень та інновацій.
111. Податкове право ЄС.
112. Транспортне право ЄС.

17. Шкала відповідності оцінок: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

18. Рекомендовані джерела (література)

Нормативно-правові акти

1. Договір про Європейський Союз від 07.02.1992. URL: https://europa.eu/europeanunion/sites/europaeu/files/docs/body/treaty_on_european_union_en.pdf.
2. Договір про функціонування ЄС від 25.03.1957. URL: <https://eurlex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12016E/TXT>.
3. Амстердамський договір від 02.10.1997. URL: https://europa.eu/europeanunion/sites/europaeu/files/docs/body/treaty_of_amsterdam_en.pdf.
4. Директива 2003/109/ЄС про статус громадян третіх країн, що проживають на постійній основі в ЄС від 25.11.2003. Офіційний вісник. L 16, 23.1.2004. С. 44-53.
5. Директива 2004/38/ЄС про право громадян Союзу і членів їхніх родин вільно пересуватися та проживати в межах територій держав-членів від 29.04.2004. Офіційний вісник. L 158, 30.4.2004, р. 77-123.

6. Директива 2008/115/EC про спільні стандарти та процедури у державах-членах щодо повернення громадян третіх країн, що перебувають на незаконних підставах, від 16.12.2008. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=celex%3A32008L0115>

7. Директива 2009/52/EC, що запроваджує мінімальні стандарти щодо санкцій та заходів проти працевлаштування громадян третіх країн, що незаконно перебувають, від 18.06.2009. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32009L0052>

8. Директива 2011/36 про попередження та боротьбу з торгівлею людьми та захист її жертв від 05.04.2011. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/en/TXT/?uri=CELEX%3A32011L0036>

9. Директива 2011/95/EU про стандарти для кваліфікації громадян третіх країн або осіб без громадянства як осіб, які потребують міжнародного захисту, уніфікованого статусу біженців та осіб, що потребують додаткового захисту та про зміст наданого захисту від 13.12.2011. Офіційний вісник. L 337, 20.12.2011. С. 9-26.

10. Директива 2011/98 про єдину процедуру звернення за єдиним дозволом для громадян третіх країн на проживання та роботу на території держав-членів і про єдиний перелік прав працівників третіх держав, що проживають в державах-членах на законних підставах від 13.12.2011. Офіційний вісник. L 343, 23.12.2011. С. 1-9.

11. Директива 2012/29/EU, що запроваджує мінімальні стандарти прав, підтримку та захист жертв злочинів від 25.10.2012. URL: <https://eurlex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A32012L0029>

12. Директива 2013/32/EU про загальні процедури надання та позбавлення міжнародного захисту від 26.06.2013. Офіційний вісник. L 180, 29.6.2013. С. 60-95.

13. Директива 2013/33/EU про стандарти прийому шукачів міжнародного захисту від 26.06.2013. Офіційний вісник. L 180, 29.6.2013. С. 96-116.

14. Лісабонський договір від 13.12.2007. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=OJ:C:2007:306:TOC>.

15. Ніщський договір від 26.02.2001. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX:12001C/TXT>.

16. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18.03.2004. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 15. Ст. 1028.

17. Про Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції. Постанова Кабінету Міністрів України від 04.10.2017. № 759. Офіційний вісник України. 2017. № 84. Ст. 2565.

18. Регламент 2019/1896 про Європейську прикордонну і берегову охорону від 13.11.2019. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?qid=1573722151667&uri=CELEX:32019R1896>

19. Регламент 2016/794 від 11.05.2016 про Агентство Європейського Союзу із співробітництва у сфері правоохоронної діяльності (Європол) та заміну і скасування рішень Ради ЄС 2009/371/ЈНА, 2009/934/ЈНА, 2009/935/ЈНА, 2009/936/ЈНА і 2009/968/ЈНА. Офіційний вісник. L 135. С. 53 – 114.

20. Регламент 2018/1240 про запровадження Європейської інформаційної системи авторизації подорожей (ETIAS) від 12.09.2018. URL: <https://eurlex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32018R1240>

21. Регламент 2018/1727 від 14.11.2018 про Агентство Європейського Союзу з питань співробітництва в галузі кримінального правосуддя, який замінює та скасовує рішення Ради ЄС 2002/187/ЈНА. Офіційний вісник. L 295. С. 138-183.

22. Регламент 2018/1860 про використання Шенгенської інформаційної системи з метою повернення громадян третіх країн, що незаконно перебувають, від 28.11.2018. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32018R1860>

23. Регламент 767/2008 щодо Візової інформаційної системи та обміну даними між державами-членами щодо довготермінових віз від 09.07.2008. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32008R0767>.

24. Регламент 810/2009 про Візовий кодекс ЄС від 13.07.2009. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32009R0810>.

25. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з другої сторони, 2014. *Офіційний вісник України*. 2014. № 75. Ст. 212.

26. Угода між Україною та Європейським Співтовариством про спрощення оформлення віз від 18.06.2007 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_850

Базова література:

1. Дахно І. І. Право Європейського Союзу : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2017. 416 с.
2. Право Європейського Союзу : підручник / Л. І. Адашис, Т. М. Анакіна, С. М. Вихрист та ін.] ; за аг. ред. Т. Л. Сироїд ; Харків. нац.. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків : Право, 2020. 590 с.
3. Право Європейського Союзу: основи теорії : підручник / [Т. М. Анакіна, Т. В. Комарова, О. Я. Трагнюк, І. В. Яковюк та ін.] ; за заг. ред. І. В. Яковюка. Харків: Право, 2019. 360 с.
4. Основи права Європейського Союзу : підручник / Л. І. Адашис, Т. М. Анакіна, С. М. Вихрист та ін.; за заг. ред. Т. Л. Сироїд ; Харків. нац. ун т ім. В. Н. Каразіна. 2 ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2020. 590 с.
5. Право Європейського Союзу : норм. матеріали / упоряд. І. В. Яковюк, Т. М. Анакіна, Т. В. Комарова, О. Я. Трагнюк. Харків: Право, 2019. 500 с.
6. Право Європейського Союзу: підручник / за ред. Р. А. Петрова. К.: Істина, 2019. 392 с.
7. Право Європейського Союзу: основи теорії : підручник / [Т. М. Анакіна, Т. В. Комарова, О. Я. Трагнюк, І. В. Яковюк та ін.]; за ред. І. В. Яковюка. Харків : Право, 2019. 360 с.

Допоміжна література:

1. Атаманчук З. А., Макогін З. Я. Міжнародні договори в системі джерел права Європейського Союзу. *SWorldJournal*. 2022. Issue 16 / Part 2. pp. 133-139.
2. Валюх А. М. Адаптація законодавства щодо формування державної стратегії розвитку природного капіталу України відповідно до вимог Європейського Союзу. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 5. С. 67-72
3. Добрянський С. Роль Хартії основних прав Європейського Союзу в юридичному гарантуванні прав і свобод людини. *Право України*. 2015. N 10. С. 67-79.
4. Добрянський, С. Приєднання Європейського Союзу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод: доцільність, проблеми та перспективи *Право України*. 2017. № 4. С. 117-126.
5. Забара І. Міжнародно-правове регулювання надання електронних комунікаційних послуг в умовах розвитку зони вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом. *Право України*. 2016. № 4. С. 60-69.
6. Завгородня В. М. Поняття європейського та адміністративного простору та концептуалізація його стандартів у первинному праві Європейського Союзу. *Правовий вісник Української академії банківської справи*. 2015. N 1. С. 91-95.
7. Капіца Ю. Уніфікація і гармонізація національного законодавства з охорони прав інтелектуальної власності в Європейському Союзі. *Право України*. 2016. № 5. С. 93-100.
8. Катеринок Л. О. Концепція єдиного ринку та проблема подвійного оподаткування в Європейському Союзі. *Часопис Київського університету права*. 2018. № 1. С. 290-295.
9. Комарова Т. Феномен судового активізму у практиці Суду Справедливості Європейського Союзу. *Право України*. 2018. № 2. С. 217-233.
10. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу: хрестоматія/ упоряд. Б. В. Бабіна. Одеса: Фенікс, 2012. 294 с.
11. Кукіна З. О. Порівняльно-правова характеристика кримінальної корпоративної відповідальності в країнах Європейського Союзу. *Часопис Київського університету права*. 2015. N 3. С. 292-297.
12. Комарова Т.В. Суд Європейського Союзу: розвиток судової системи та практики тлумачення права ЄС: монографія. Харків: Право, 2018. 528 с.

13. Лата І. М. Місце та значення практики Європейського союзу з прав людини в сучасному адміністративному судочинстві України. Часопис Київського університету права. 2015. № 3. С. 394-398
14. Литвиненко Є. Ю. Порівняльно-правовий аналіз основних видів кодифікаційних актів у країнах Європейського Союзу та України. Часопис Київського університету права. 2018. № 1. С. 112-119.
15. Локшина Ю. В. До питання про реформу правового регулювання засобів захисту торгівлі в Європейському Союзі. Часопис Київського університету права. 2018. № 1. С. 261-263.
16. Лубко І. М. Міжнародне право і право Європейського Союзу: співвідношення та взаємодія. *Актуальні проблеми формування громадянського суспільства та становлення правової держави* [зб. мат. III Всеукраїнської наук.-практ. інтернет-конф., Черкаси, 21 трав. 2020 р.]. Вовчок О.Ю., 2020. С. 186-195.
17. Міжнародна термінологія у сфері міграції: українсько-англійський тлумачний словник. Київ : Міжнародна організація з міграції, 2015. 100 с.
18. Поглиблення відносин між ЄС та Україною: Що, чому і як? / за ред. М. Емерсона, В. Мовчан. Вид. 2-е. Брюссель (CEPS), Київ (Ін-т економічних досліджень і політичних консультацій), 2018. 288 с.
19. Назаров Д.В., Стрілець Г.О., Ромалійська М.Ю. Ставлення міжнародного трибуналу до злочинів проти людяності та геноциду відповідно до стандартів міжнародного кримінального права. *Юридичний науковий електронний журнал*. №5. 2024. С. 554–557
20. Назаров Д.В., Федосєєв П.М., Кьося В.В. Правове конструювання справедливості у сімейних відносинах в контексті міжнародного захисту людини. *Abstracts of XV International Scientific and Practical Conference "Distance learning: problems, ways of development and the latest technologies"*, December 25-27 2023, Munich, Germany. С. 137–141.
21. Одоладов Д. А. Джерела банківського законодавства України та Європейського Союзу. Часопис Київського університету права. 2018. № 1. С. 120-124.
22. Перелигіна, Р. В. Феноменологія домашнього насильства в Україні та Європейському Союзі. Часопис Київського університету права. 2018. № 1. С. 181-186.
23. Потіп М. М. Щодо трансформації правового регулювання компетенції органів місцевого самоврядування відповідно до стандартів Європейського Союзу. *Форум права*. 2013. № 3. С. 496-501.
24. Пухтецька А. Принципи адміністративного права у країнах Європейського Союзу та в Україні. *Право України*. 2017. № 7. С. 76-83.
25. Руденко О. В. Уніфікація міжнародного приватного права в Європейському Союзі : Автореферат...к. юрид. наук спец.: 12.00.03 - цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. К. : Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2007. 18 с.
26. Рим О. М. Система джерел трудового права Європейського Союзу. *Вчені записки Таврійського національного університету імені ВІ Вернадського*. 2020. № 2. С. 159-163.
27. Середа Т. Конституційно-правові основи інтеграції законодавства України до законодавства Європейського Союзу. *Юридична Україна*. 2017. № 4. С. 4-12.
28. Смирнова, К. Джерела права Європейського Союзу: новітні тенденції розвитку. *Право України*. 2017. № 6. С. 90-98.
29. Терещенков А. М. Міжнародно-правові аспекти регламентації трудової міграції в країнах-членах ЄС. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2016. № 1. С. 179-183.
30. Філіпова Н. В. Соціальний захист трудових мігрантів у країнах ЄС та в Україні. *Актуальні проблеми державного управління*. 2013. № 1 (43). С. 378-385.
31. Фалалєєва Л. Г. Роль Копенгагенських критеріїв у реалізації цінностей Європейського Союзу. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2017. № 1. С. 114-122.
32. Шевчук О. О. Генезис становлення системи захисту персональних даних у Європейському Союзі. *Журнал східноєвропейського права*. 2017. № 46. С. 158-169.

Електронні інформаційні ресурси:

<http://europa.eu> – Офіційна сторінка Європейського Союзу
<http://www.eurotreaties.com/eurotexts.html> – тексти установчих договорів Європейського Союзу
www.minjust.gov.ua/file/23491 – Консолідовані версії Лісабонського договору (українською мовою)
<http://www.europarl.europa.eu> – офіційна сторінка Європейського Парламенту
<http://ec.europa.eu> – офіційна сторінка Європейської Комісії
https://ec.europa.eu/home-affairs/index_en – «Міграція та внутрішні справи», Офіційний портал Європейської Комісії
<http://www.consilium.europa.eu> – офіційна сторінка Ради Європейського Союзу
<http://www.curia.europa.eu> – офіційна сторінка Суду Справедливості Європейського Союзу
<https://minjust.gov.ua/acquis-communautaire> – акти *acquis* ЄС, перекладені українською мовою
<https://pulse.eu-ua.org> – прогрес виконання Угоди про асоціацію
<http://eur-lex.europa.eu/homepage.html> – пошукова система нормативних актів ЄС
<https://eu-ua.org> – Євроінтеграційний портал
http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/index_uk.htm – Представництво Європейського Союзу в Україні